

چالش‌های کنوانسیون میانجیگری سنگاپور و الحاق ایران

علی مقدم ابریشمی *

(DOI): 10.22066/CILAMAG.2021.243888

(DOR): 20.1001.1.2251614.1400.38.65.10.7

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۰۷

چکیده

کنوانسیون سنگاپور با هدف ایجاد نظام حقوقی الزام‌آور برای اجرای سازش‌نامه‌های بین‌المللی ناشی از میانجیگری در اوت ۲۰۱۹ توسط ۴۶ کشور از جمله ایران امضا و در سپتامبر ۲۰۲۰ لازم‌الاجرا شد. این کنوانسیون با چالش‌های عمده‌ای مواجه است که می‌تواند منجر به شکست آن در توسعه میانجیگری در تجارت بین‌الملل شود. بررسی این چالش‌ها برای کشورهایی که قصد الحاق به کنوانسیون سنگاپور را دارند، از جمله ایران، مهم و ضروری است. این مقاله مشکلات و اختلاف‌نظرهایی را که در تدوین کنوانسیون مطرح شد و همچنین علی را که می‌تواند آینده این کنوانسیون را در حاله‌ای از ابهام قرار دهد، ترسیم می‌کند و سپس به بیان مزایا و معایب الحاق احتمالی ایران می‌پردازد. نتیجه‌گیری از بحث نشان می‌دهد که ایران ابزار و بستر قانونی لازم را در رابطه با میانجیگری تجاری بین‌المللی ندارد و لذا برای الحاق به کنوانسیون سنگاپور، ابتدا باید این بستر با الهام‌گرفتن از قانون نمونه میانجیگری آنسیترال فراهم شود.

واژگان کلیدی

میانجیگری، سازش‌نامه، کنوانسیون سنگاپور، ایران، حل‌وفصل اختلافات، آنسیترال

مقدمه

میانجیگری یکی از روش‌های جایگزین مسالمت‌آمیز حل و فصل اختلافات است که پیش از جنگ جهانی دوم در زمره مرسوم‌ترین روش‌های حل و فصل اختلافات محسوب می‌شد. در ۱۹۷۶ ایده توسعه میانجیگری به‌عنوان یکی از روش‌های حل و فصل اختلافات در امریکا به‌طور قابل توجهی مجدداً مطرح شد. آنچه امروز مشاهده می‌شود صرفاً توسعه میانجیگری به معنای سنتی آن نیست بلکه افزایش استفاده از این روش در اختلافات تجاری و سرمایه‌گذاری بین‌المللی نیز هست. در این حیطه، در اکثر مواقع، اصطلاحات میانجیگری و سازش به یک مفهوم به کار می‌روند.^۱ میانجیگری برخلاف داوری، روش الزام‌آور حل و فصل اختلافات نیست و یکی از مشکلات میانجیگری، نبود سازوکار ضمانت اجرا برای موافقت‌نامه‌های سازش ناشی از میانجیگری است. به‌طور کلی اجرای چنین موافقت‌نامه‌هایی بر اساس حقوق قراردادها امکان‌پذیر است و عمدتاً با ورود به ماهیت اختلاف توسط دادگاه‌های اجراکننده انجام می‌پذیرد که سازوکار مطلوب و مؤثری در تجارت بین‌الملل نیست.

متعاقب افزایش استفاده از میانجیگری در تجارت و سرمایه‌گذاری بین‌المللی و در جهت تقویت این شیوه حل و فصل اختلافات،^۲ ایده تدوین کنوانسیون الزام‌آور برای اجرای سازش‌نامه بین‌المللی ناشی از میانجیگری توسط حقوق‌دانان و نماینده امریکا در آنسیترال مطرح و بررسی این طرح به گروه کاری شماره ۲ آنسیترال واگذار شد و پس از موافقت آنسیترال، کنوانسیون سنگاپور در دسامبر ۲۰۱۸ به تصویب سازمان ملل رسید.^۳ در اوت ۲۰۱۹ در سنگاپور ۴۶ کشور

۱. در قانون نمونه میانجیگری آنسیترال ۲۰۱۸ که هم‌زمان با کنوانسیون سنگاپور تدوین شد، عبارت میانجیگری جایگزین سازش شد. ن.ک:

https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation (last visited: 28/05/2020)
 "In its previously adopted texts and relevant documents, UNCITRAL used the term "conciliation" with the understanding that the terms "conciliation" and "mediation" were interchangeable. In preparing this Model Law, the Commission decided to use the term "mediation" instead in an effort to adapt to the actual and practical use of the terms and with the expectation that this change will facilitate the promotion and heighten the visibility of the Model Law. This change in terminology does not have any substantive or conceptual implications."

۲. برای مطالعه نقش میانجیگری در اختلافات سرمایه‌گذاری، ن.ک:

Nitschke, F., "The IBA's Investor-State Mediation Rules and the ICSID Dispute Settlement Framework". *ICSID Review*, Vol. 29, Issue 1. 2014, pp. 112. 120-132.

همچنین برای بررسی نظرسنجی‌های انجام‌شده، ن.ک:

Strong, S. I., "Realizing Rationality: An Empirical Assessment of International Commercial Mediation". *Wash. & Lee L. Rev.*, Vol. 73. 2016, p. 1973.

۳. ایده تدوین این کنوانسیون را نخستین بار پروفیسور Strong مطرح و سپس نماینده امریکا در آنسیترال چنین طرحی را به آنسیترال ارائه کرد. ن.ک:

اعم از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، این کنوانسیون را امضا کردند.^۴ در زمان نگارش این مقاله، ۵۳ کشور کنوانسیون را امضا و کشورهای سنگاپور، بلاروس، فیجی، اکوادور، قطر و عربستان سعودی آن را تصویب کرده‌اند.^۵ با الحاق قطر، این کنوانسیون در ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۰ لازم‌الاجرا شد.

یکی از کشورهای امضاکننده این کنوانسیون، ایران است. با توجه به این امضا، در زمان افتتاح این کنوانسیون، احتمال الحاق ایران به این کنوانسیون وجود دارد. در این راستا هدف اصلی این مقاله، پاسخ به این سؤال است: آیا الحاق احتمالی ایران به کنوانسیون سنگاپور گزینه مناسبی در جهت توسعه میانجیگری تجاری در ایران است؟^۶

برای پاسخ به این پرسش ضروری است که در این مقاله سه موضوع مهم بررسی شود: در بخش اول، ابتدا به موضوع سیر تدوین کنوانسیون سنگاپور پرداخته می‌شود با این هدف که مشخص شود که این سیر تدوین می‌تواند منعکس‌کننده چه پیامی برای کشورهای باشد که می‌خواهند به کنوانسیون ملحق شوند. در بخش دوم، چالش‌های اصلی و عمده کنوانسیون ترسیم می‌شود، با هدف پاسخ به این پرسش که آیا با وجود این چالش‌ها، این کنوانسیون می‌تواند در عمل شاهد موفقیت چشمگیر مانند کنوانسیون نیویورک باشد؟ در بخش سوم به این سؤال پرداخته می‌شود که آیا اکنون شرایط و بستر قانونی لازم برای الحاق ایران به کنوانسیون وجود دارد؟ در پاسخ به این پرسش و در نتیجه‌گیری بحث، مناسب‌ترین گزینه برای توسعه میانجیگری در ایران پیشنهاد می‌شود.

۱. سیر تدوین کنوانسیون سنگاپور: موارد پنج‌گانه در جهت رسیدن به اجماع

در سیر تدوین کنوانسیون سنگاپور، یک روش و سیاست شش‌گانه دنبال شد.^۷ یکی از

Strong, S. I., "Beyond International Commercial Arbitration-The Promise of International Commercial Mediation", *Wash. UJL & Pol'y*, Vol. 45. 2014, p. 11.

۴. کشورهای اروپایی و ژاپن تا زمان نگارش این مقاله، کنوانسیون را امضا نکرده‌اند.

۵. برای لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون، حداقل الحاق سه کشور الزامی است که با الحاق قطر در ۱۲ مارس ۲۰۲۰، این نصاب تحقق یافته و ۶ ماه پس از تاریخ الحاق دولت سوم، این کنوانسیون در ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۰ لازم‌الاجرا خواهد شد.
https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements/status. last visited: 10/04/2020. accessed: 28/05/2020.

۶. هدف این مقاله، بررسی و تفسیر کل مواد کنوانسیون سنگاپور نیست. برای بررسی مواد کنوانسیون، ن.ک:
 Nadja A. and Shouyu Chong, *The Singapore Convention on Mediation: A Commentary*. Kluwer Law International BV. 2019.

۷. این روش‌های شش‌گانه عبارت بودند: مشاوره، جلسات کلیه گروه‌ها، برنامه‌های آموزشی برای نمایندگان کشورها، کمک اتحادیه اروپا و سازمان‌های غیردولتی، ضبط مذاکرات و رأی‌گیری بر اساس اجماع.

سیاست‌های گروه کاری آنسیترال، رأی‌گیری بر اساس اجماع بود که این امر منجر به تغییرات اساسی در پیش‌نویس اولیه شد، با این هدف که اجماع برای تدوین کنوانسیون حاصل شود. به‌علاوه در شش جلسه گروه کاری برای نهایی کردن کنوانسیون، نمایندگان کشورها و نیز سازمان‌های غیردولتی و منطقه‌ای نقش مهمی را در تأیید و نیز در نقد تدوین چنین کنوانسیونی ایفا کردند. این امر می‌تواند بیانگر این پرسش باشد که آیا کنوانسیون سنگاپور می‌تواند مورد استقبال کشورهای امضاکننده در جهت تصویب آن قرار بگیرد و آیا این کنوانسیون باعث جذب کشورهای بیشتری می‌شود تا بتواند نقش کلیدی مانند کنوانسیون نیویورک در تجارت بین‌الملل ایفا کند؟

سیر تدوین کنوانسیون سنگاپور مانند اکثر موافقت‌نامه‌ها و معاهدات بین‌المللی حاصل نوعی سازش میان کشورهای متفاوت اعم از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه است. با وجود این، آنچه در کنوانسیون سنگاپور قابل تأمل است تغییرات عمده در پیش‌نویس اولیه این کنوانسیون است که به نظر نگارنده این مقاله، موفقیت این کنوانسیون را به‌عنوان سند بین‌المللی الزام‌آور، تحت تأثیر قرار خواهد داد و این امر احتمالاً باعث می‌شود که این کنوانسیون نتواند آینده‌ای چون کنوانسیون نیویورک را در تجارت بین‌الملل به ارمغان بیاورد. در کنوانسیون سنگاپور، مصالحه‌ای تحت عنوان مصالحه پنج‌گانه صورت گرفت. پیشنهاد اولیه‌ای به گروه کاری آنسیترال ارائه شد اما نهایتاً به علت مخالفت‌های قابل توجه و اساسی میان نمایندگان کشورها، دو گزینه مطرح شد: گزینه اول، اساساً خارج کردن تدوین چنین کنوانسیونی از دستور کار بود و گزینه دوم، انجام جلسات رسمی و غیررسمی و تلاش برای رسیدن به مصالحه با تغییراتی در پیش‌نویس اولیه بود. سرانجام در جلسه‌ای در یک مؤسسه حقوقی در شهر نیویورک در ۹ فوریه ۲۰۱۷ گزینه دوم مورد توجه قرار گرفت که در نتیجه آن، با پنج تغییر اساسی موافقت شد: نقش اراده طرفین موافقت‌نامه سازش در لازم‌الاجرا کردن کنوانسیون، نقش رفتار میانجیگر در جلوگیری از اجرای موافقت‌نامه سازش، عدم تداخل میان کنوانسیون سنگاپور و کنوانسیون‌های دیگر، عدم استفاده از اصطلاحات به‌رسمیت‌شناختن و اجرا و نهایتاً تدوین هم‌زمان کنوانسیون و قانون نمونه میانجیگری.

Abramson, Harold I., "New Singapore Convention on Cross-Border Mediated Settlements: Key Choices" 2018. In *Mediation in International Commercial and Investment Disputes* (Catharine Titi & Katia Fach-Gomez eds., Oxford University Press, 2019, (Forthcoming). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3262887> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3262887>.

۱-۱. نقش اراده طرفین در اعمال کنوانسیون سنگاپور

یکی از موضوعات بحث‌برانگیز در سیر تدوین کنوانسیون سنگاپور، پاسخ به این سؤال بود که آیا کنوانسیون باید بدون نیاز به موافقت طرفین سازش‌نامه لازم‌الاجرا باشد یا اعمال کنوانسیون باید منوط به تراضی طرفین در موافقت‌نامه میانجیگری یا موافقت‌نامه سازش باشد.^۸ مخالفان نقش اراده طرفین در لازم‌الاجرا بودن کنوانسیون به‌عنوان سند بین‌المللی الزام‌آور معتقد بودند که مشروط بودن اعمال کنوانسیون به اراده طرفین، منجر به تضعیف ضمانت اجرای سازش‌نامه می‌شود.^۹ از طرف دیگر، طرفداران نقش اراده طرفین معتقد بودند که شرط موافقت طرفین برای اعمال کنوانسیون باعث می‌شود که طرفین، عالمانه نسبت به حاکم کردن کنوانسیون بر موافقت‌نامه سازش خود تصمیم بگیرند.^{۱۰} سرانجام این اختلاف منجر به راه‌حل بینابینی شد؛ بدین معنا که اراده طرفین علی‌القاعده نقشی در لازم‌الاجرا بودن کنوانسیون ندارد مگر آنکه دولت عضو، حق شرط قسمت دوم ماده ۸ را اعمال کند.^{۱۱} در چنین شرایطی، اراده طرفین، نقش تأییدکننده خواهد شد؛ بدین معنا که کنوانسیون زمانی لازم‌الاجرا خواهد شد که طرفین صریحاً موافقت خود را نسبت به این امر در سازش‌نامه یا موافقت‌نامه میانجیگری ابراز کنند.

۱-۲. رفتار میانجیگر

یکی دیگر از موضوعات محل اختلاف در سیر تدوین کنوانسیون، تعیین معیاری برای رفتار میانجیگر بود که عدم تحقق این معیار، مانع از اجرای سازش‌نامه بر اساس ماده ۵ این کنوانسیون شود. در جریان تدوین کنوانسیون، این سؤال مطرح شد که آیا رفتار غیرمنصفانه یا غیراخلاقی میانجیگر در حین میانجیگری می‌تواند به‌عنوان یکی از موانع اجرای سازش‌نامه توسط یکی از طرفین این موافقت‌نامه مورد استناد قرار گیرد؟ علت نزاع و اساساً مطرح‌شدن چنین سؤالی ماهیت میانجیگری به‌عنوان روش مسالمت‌آمیز حل و فصل اختلاف است. برخی از کشورها

۸. در نظرسنجی که پروفسور Strong به نمایندگی از مؤسسه حقوق بین‌الملل امریکا انجام داد ۷۵٪ از تدوین کنوانسیونی برای هم اجرای موافقت‌نامه میانجیگری و هم اجرای سازش‌نامه ناشی از میانجیگری حمایت کردند. ۱۹٪ اضافی صرفاً موافق کنوانسیونی برای سازش‌نامه بودند اما ۶٪ اضافی از کنوانسیونی فقط برای موافقت‌نامه میانجیگری حمایت کردند. در این خصوص، ن.ک:

Strong, *op. cit.*, 2016, 1973.

۹. Strong S. I. *op. cit.*, 2014, p. 39.

۱۰. کشورهایی که آشنایی لازم را با میانجیگری تجاری بین‌المللی ندارند، از این گزینه حمایت کردند. در این خصوص، ن.ک:

UNGA (n16) UN Doc A/CN.9/934.

۱۱. در زمان نگارش این مقاله، فقط دولت ایران این حق شرط را اعمال کرده است.

معتقدند بودند از آنجا که میانجیگری اساساً روش غیرالزام‌آور حل‌وفصل اختلافات است طرفین می‌توانند در هر مرحله‌ای از میانجیگری عدم تمایل خود را به ادامه میانجیگری اعلام نمایند. لذا این گروه معتقد بودند که بر اساس اصل آزادی اراده طرفین در انصراف از میانجیگری، نیازی به ملاک قراردادن رفتار میانجیگر برای جلوگیری از اجرای سازش‌نامه نیست.^{۱۲} اما در مقابل، گروه دیگری از کشورها بر اهمیت رفتار میانجیگر و نقش آن بر اجرای سازش‌نامه تأکید داشتند و مبنای بحث خود را نبودن ابزار لازم برای اعتراض به رفتار میانجیگر قرار دادند و بر این اساس بیان داشتند که برخلاف نظام داوری که چنین ابزاری مورد توجه قرار گرفته است، در میانجیگری برای رفع چنین خلأیی نیاز به مقررۀ حمایتی برای طرفین میانجیگری است.^{۱۳} وجود چنین مقرره‌ای این مشکل و سؤال را ایجاد می‌کند که چگونه و با چه معیاری می‌توان از سوءاستفاده از چنین مقرره حمایتی توسط طرفین سازش‌نامه ممانعت به عمل آورد؟ برای پاسخ به این پرسش و ارائه راه‌حلی، گروه کاری، معیاری‌های نقض جدی و تأثیر مستقیم را مطرح کرد که مورد موافقت قرار گرفت. به عبارت دیگر، بر این اساس، رفتار میانجیگر، زمانی می‌تواند به‌عنوان مبنای جلوگیری از اجرای سازش‌نامه مورد استفاده قرار گیرد که این رفتار منجر به نقض جدی استانداردهای رفتاری میانجیگر شود یا میانجیگر، شک و شبهه‌ای متعارف به عدم استقلال یا عدم بی‌طرفی خود داشته باشد و فاش‌نکردن این امر منجر به تأثیر مستقیم بر یکی از طرفین شده که بدون چنین تأثیری میانجیگری منتهی به سازش‌نامه نمی‌شد.^{۱۴} به نظر می‌رسد که چنین مصالحه‌ای برای رسیدن به اجماع، محل انتقاد است که در ادامه بحث توضیح داده خواهد شد.

۱-۳. اصطلاحات شناسایی و اجرا

یکی دیگر از مشکلاتی که در سیر تدوین کنوانسیون مطرح شد، به‌کارگیری اصطلاحات شناسایی و اجرا بود که در کنوانسیون نیویورک در مورد اجرای آرای داوری از آن‌ها استفاده شد. از آنجا که موضوع کنوانسیون سنگاپور، اجرای موافقت‌نامه است (و نه اجرای رأی) و همچنین به دلیل تفاوت عمیقی که میان نظام‌های حقوقی عرفی و نوشته در مورد اصطلاح و شناسایی وجود

12. Schnabel T., "The Singapore Convention on Mediation: A Framework for the Cross-Border Recognition and Enforcement of Mediated Settlements". *Pepp. Disp. Resol. LJ* 19. 2019. Pepperdine *Dispute Resolution Law Journal*. Available at: <https://digitalcommons.pepperdine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1424&context=drlj>.

13. United Nations General Assembly. Report of Working Group II (Arbitration and Conciliation) on the work of its sixty-fourth session. A/CN.9/934. 27 July 2016: para.170-5. Available at: <https://undocs.org/en/A/CN.9/867> (last visit on 05/07/2020).

14. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. New York. 2018: Art. 5.

دارد، این تصمیم اتخاذ شد که دو مفهوم شناسایی و اجرا از یکدیگر تفکیک شوند. ماده ۳ کنوانسیون صرفاً به موضوع اجرا پرداخته است و عملاً شناسایی سازش‌نامه در کنوانسیون سنگاپور موضوعیت ندارد. آنچه محل انتقاد است استفاده از اصطلاح Relief است که عملاً همان مفهوم اجرا را می‌دهد علی‌رغم اینکه برخی از نویسندگان قلمرو آن را فراتر از مفهوم اجرا می‌دانند.^{۱۵}

۱-۴. تدوین هم‌زمان کنوانسیون و قانون نمونه

یکی از اقدامات بی‌سابقه آنسیترال از زمان تشکیل خود، تدوین هم‌زمان کنوانسیون الزام‌آور و قانون نمونه است که این امر در مورد میانجیگری رخ داد. علت چنین اقدامی اختلافات قابل توجهی بود که میان نمایندگان کشورهای متفاوت در جریان تدوین کنوانسیون ایجاد شد. برخی از کشورها از جمله کشورهای اروپایی و خصوصاً کشورهایی که از سازوکارهای قانونی در حقوق ملی خود در مورد میانجیگری برخوردار نیستند و با فرهنگ میانجیگری آشنایی لازم را ندارند، معتقد بودند که میانجیگری اساساً نیازی به کنوانسیون الزام‌آور ندارد و ماهیت میانجیگری با قوانین بین‌المللی الزام‌آور سازگار نیست و لذا قانون نمونه می‌تواند از کارایی بیشتری در جهت توسعه میانجیگری برخوردار باشد و نقش مؤثرتری ایفا کند. گروهی دیگر نیز بر همان مبنای کارایی و توسعه میانجیگری ابراز داشتند که وجود نظام الزام‌آور برای اجرای سازش‌نامه می‌تواند قطعیت و کارایی بیشتری را با خود به همراه آورد که این امر موجب توسعه میانجیگری در حل‌وفصل اختلافات تجاری بین‌المللی می‌شود.^{۱۶} این اختلاف عمیق میان کشورها باعث شد که گروه کاری، تدوین هم‌زمان هر دو سند را به آنسیترال پیشنهاد کند که مورد موافقت قرار گرفت زیرا بدون چنین توافقی در این زمینه، امکان اجماع در تدوین کنوانسیون سنگاپور فراهم نمی‌شد.

۱-۵. عدم تداخل کنوانسیون سنگاپور با دیگر روش‌های حل‌وفصل اختلافات

علی‌رغم تغییرات عمده و بحث‌برانگیز که در بالا شرح داده شد، موضوع قلمرو کنوانسیون سنگاپور از حیث عدم تداخل روش‌های حل‌وفصل اختلافات از طریق داوری و دادگاه مورد موافقت قرار گرفت. بنابراین کنوانسیون سنگاپور در رابطه با سازش‌نامه‌های ناشی از داوری و دادگاه اعمال نخواهد شد. این امر با کنوانسیون نیویورک، که رأی حاصل از سازش را مشمول این کنوانسیون می‌داند، مطابقت دارد. با وجود این، مشکلی که می‌تواند از این حیث مطرح شود،

15. Schnabel T., *op. cit.*, 2019.

16. *Ibid.*

ماهیت و ابهام در مورد شروط ترکیبی است که امروزه یکی از مرسوم‌ترین شروطی است که در قراردادهای برای تعیین روش حل و فصل اختلافات مورد توجه قرار می‌گیرد.^{۱۷} ابهام و اختلاف در مورد ماهیت چنین شروطی، موضوعی است که کنوانسیون سنگاپور به آن نمی‌پردازد.

۲. چالش‌های عمده کنوانسیون سنگاپور

۲-۱. نقد موارد پنج‌گانه

به نظر نگارنده، تغییرات و مصالحه انجام شده برای رسیدن به اجماع، حداقل به چهار علت محل انتقاد است که این امر می‌تواند آینده موفقیت کنوانسیون را با ابهام و تردید مواجه کند.

اول، در مورد منوط نمودن اعمال کنوانسیون سنگاپور به اراده طرفین بر اساس حق شرط ذکر شده در ماده ۸ کنوانسیون می‌توان بیان کرد که این امر موجب می‌شود که عملاً نقش کنوانسیون به نقش حقوق نرم تبدیل شده و باعث از بین رفتن اهداف یک کنوانسیون الزام‌آور شود. این امر برخلاف ایده تدوین کننده کنوانسیون سنگاپور است. چنانچه تعداد کشورهای اعمال کننده حق شرط در ماده ۸ در آینده افزایش یابد، کنوانسیون سنگاپور با مانع قابل توجهی مواجه می‌شود که می‌تواند موفقیت این کنوانسیون را شدیداً با ابهام روبه‌رو کند.^{۱۸}

دوم، در مورد تعیین معیاری برای نقش رفتار میانجیگر در جلوگیری از اجرای سازش‌نامه، به نظر نگارنده، دو انتقاد به متن نهایی کنوانسیون وارد است: اولاً ذکر این مورد با این استناد که میانجیگری برخلاف داوری از قواعد آیین رسیدگی برخوردار نیست، صحیح به نظر نمی‌رسد. با گسترش میانجیگری تجاری، تعداد قابل توجهی از مراکز حل و فصل اختلافات بین‌المللی اقدام به تدوین چنین قواعدی کرده‌اند و این امر رو به افزایش است.^{۱۹} ثانیاً معیارهای ذکر شده در ماده ۵

۱۷. برای بررسی شروط ترکیبی و شروط چندمرحله‌ای، ن.ک:

Born G. and Marija Šćekić, "Pre-Arbitration Procedural Requirements: 'A Dismal Swamp'". In David D. Caron and Others (eds). *Practising Virtue: Inside International Arbitration*. Oxford University Press, 2015.

۱۸. در حال حاضر، ایران، عربستان و بلاروس ماده ۸ را اعمال کردند.

۱۹. به‌عنوان مثال می‌توان به قواعد میانجیگری اتاق بازرگانی بین‌المللی و قواعد میانجیگری ایکسید که اخیراً تدوین شده اشاره کرد. برای مطالعه نظرسنجی ایکسید، ن.ک:

Echandi R. and Priyanka Kher, "Can International Investor-State Disputes be Prevented? Empirical Evidence from Settlements in ICSID Arbitration". *ICSID Review*, Vol. 29, Issue 1. 2014, p. 41.

کانون وکلای بین‌المللی نیز مقرراتی را در رابطه با میانجیگری سرمایه‌گذاری تنظیم کرده است. ن.ک:

Joubin-Bret A. and Barton Legum, "A Set of Rules Dedicated to Investor-State Mediation: The IBA Investor-State Mediation Rules". *ICSID Review*, Vol. 29, Issue 1. 2014, p. 17.

کنوانسیون مانند ملاک قراردادادن نقض جدی استانداردهای رفتاری میانجیگر و همچنین معیار تأثیر مستقیم ناشی از فاش‌نکردن عدم استقلال و عدم بی‌طرفی میانجیگر منجر به تفاسیر متفاوت و عمدتاً متعارض، و این موضوع مانع از اجرای متحدالشکل کنوانسیون می‌شود و با اهداف تدوین‌کنندگان آن در تعارض است.

سوم: محدودکردن قلمرو کنوانسیون سنگاپور به سازش‌نامه‌هایی که مستقیماً ناشی از میانجیگری باشد با این هدف که تداخلی با کنوانسیون نیویورک و نیز با سازش در حین و پس از رسیدگی قضایی ایجاد نشود قابل دفاع است. با وجود این، ایرادی که می‌توان به این بخش از کنوانسیون و تغییرات اعمال‌شده وارد کرد، ابهام در مورد اعمال این کنوانسیون نسبت به شروط ترکیبی است. همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد، ماهیت شروط ترکیبی که روش‌های متفاوتی از جمله مذاکره، میانجیگری و داوری را به‌عنوان شیوه‌های حل‌وفصل اختلافات در نظر می‌گیرد محل اختلاف است و لذا این امکان وجود دارد که به علت محدودکردن قلمرو کنوانسیون سنگاپور نسبت به سازش‌نامه مستقیماً ناشی از میانجیگری، شروط ترکیبی، مشمول کنوانسیون سنگاپور قرار نگیرند. به فرض در یک شرط حل‌وفصل اختلاف، طرفین موافقت می‌کنند که اختلافات خود را ابتدا از طریق مذاکره و در صورت عدم حل اختلافات، از طریق میانجیگری حل‌وفصل کنند. آیا انجام مذاکره، مانع از اعمال کنوانسیون سنگاپور نسبت به اجرای سازش‌نامه ناشی از میانجیگری می‌شود؟ به نظر نگارنده، پاسخ باید منفی باشد زیرا کنوانسیون صراحتاً سازش‌نامه حاصل از داوری و محاکم قضایی را از قلمرو کنوانسیون مستثنا کرده است. به نظر می‌رسد انجام مذاکره اولیه میان طرفین که باعث رسیدن به سازش توسط میانجیگری در مرحله بعد می‌شود، نباید منجر به عدم لازم‌الاجرا بودن کنوانسیون سنگاپور شود. به عبارت دیگر، مناسب است که صرفاً روش‌های الزام‌آور حل‌وفصل اختلافات در حیطه کنوانسیون سنگاپور قرار نگیرند.

چهارم: عدم تمایل کشورهای اروپایی نسبت به تدوین کنوانسیون الزام‌آور در مورد میانجیگری از یک سو و تدوین هم‌زمان کنوانسیون سنگاپور و قانون نمونه میانجیگری آنسترال می‌تواند از این حیث مورد انتقاد قرار بگیرند که برخی از کشورها احتمالاً قانون نمونه را برای تدوین مقررات ملی خود یا اصلاح آن‌ها مدنظر قرار خواهند داد که این اقدام به نوبه خود منجر به کاهش تعداد کشورهای می‌شود که به کنوانسیون ملحق خواهد شدند و در نتیجه کارایی و اثر کنوانسیون سنگاپور در تجارت بین‌الملل کاهش خواهد یافت.

۲-۲. عدم استقبال اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی از کنوانسیون سنگاپور

اتحادیه اروپا و کشورهای اروپایی در جلسات و مذاکرات تدوین کنوانسیون سنگاپور، از مخالفان

تدوین کنوانسیون الزام‌آور در این زمینه بودند و در نهایت نیز در زمان امضای کنوانسیون، تمایلی به امضای این سند نشان ندادند. در زمان نگارش این مقاله، هیچ‌یک از کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپا کنوانسیون را امضا نکرده‌اند. در این زمینه دو سؤال بسیار مهم قابل طرح است: علل اصلی عدم تمایل اروپاییان به کنوانسیون سنگاپور چیست؟ استمرار این عدم تمایل چه تأثیری بر آینده کنوانسیون سنگاپور خواهد گذاشت؟

به نظر نگارنده این مقاله، می‌توان حداقل علت‌های عمده ذیل را برای عدم تمایل اروپاییان مطرح کرد: اول: همان‌طور که قبلاً گفته شد، به‌طور کلی کشورهای اروپایی و اتحادیه اروپا معتقدند که دلیل روشن و قاطعی برای نیاز به کنوانسیون الزام‌آور بین‌المللی در زمینه اجرای سازش‌نامه وجود ندارد. آن‌ها در جریان تدوین کنوانسیون بیان داشتند که قانون نمونه می‌تواند پاسخگوی نیاز تجارت بین‌الملل در حیطه میانجیگری باشد.

دوم: یکی دیگر از دغدغه‌های کشورهای اروپایی، تداخل کنوانسیون سنگاپور با مقررات اتحادیه اروپا است. به‌عنوان مثال می‌توان به اصول میانجیگری اتحادیه اروپا، مقررات بروکسل و به‌ویژه کنوانسیون لاهه در مورد انتخاب دادگاه اشاره کرد.^{۲۰} این دغدغه اروپاییان در موارد پنج-گانه و تغییرات آن مورد توجه قرار گرفت اما به نظر می‌رسد که همچنان ابهام و خطر تداخل میان کنوانسیون لاهه و کنوانسیون سنگاپور وجود دارد.

سوم: همان‌طور که گفته شد، ایده اصلی کنوانسیون سنگاپور را حقوق‌دانان آمریکایی مطرح کردند و دولت آمریکا از حامیان اصلی آن بود، در حالی که داوری بین‌المللی، هم از حیث داوری سرمایه‌گذاری و هم از حیث داوری تجاری عمدتاً ایده اروپایی بود و اروپاییان نقش اصلی در توسعه آن داشتند. هدف تدوین‌کنندگان کنوانسیون سنگاپور، ایجاد بازار رقابتی با توسعه میانجیگری بین‌المللی از طریق فراهم‌کردن سازکار ضمانت اجرای سازش‌نامه است با این امید که سهم قابل‌توجهی از این بازار را میانجیگری تصاحب کند.

چهارم: خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا یکی دیگر از عواملی است که اتحادیه اروپا را از ابعاد سیاسی، اقتصادی و حقوقی تحت تأثیر قرار داده است. از آنجا که بریتانیا و نظام کامن‌لا نقش کلیدی در بازار حل‌وفصل اختلافات بین‌المللی ایفا می‌کنند، بدون تردید، تصمیم بریتانیا در رابطه با الحاق یا عدم الحاق به کنوانسیون سنگاپور نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در آینده این کنوانسیون خواهد داشت. به نظر

۲۰. برای مطالعه مقررات میانجیگری اروپا، ن.ک:

De Palo, Giuseppe, and Mary B. Trevor, (eds.) *EU Mediation Law and Practice*. OUP Oxford. 2012.

نویسنده این مقاله، بریتانیا با خروج از اتحادیه اروپا می‌تواند در بازار حل‌وفصل اختلافات بین‌المللی نقش مؤثرتری را به‌عنوان کشور ثالث ایفا کند و موضوع الحاق بریتانیا به کنوانسیون سنگاپور دیگر در قلمرو صلاحیت اتحادیه اروپا نخواهد بود. وجود مهم‌ترین مراکز بین‌المللی حل‌وفصل اختلافات تجاری بین‌المللی در انگلستان، هم در زمینه داورى و هم میانجیگری از یک طرف، و ساختار حقوقی پیشرفته و مدرن در زمینه روش‌های جایگزین اختلاف، بریتانیا را همواره به‌عنوان بازیگر کلیدی در این عرصه حفظ خواهد کرد و بعید به نظر می‌رسد که بریتانیا حداقل در آینده نزدیک تمایلی به الحاق نشان دهد.

۳. ایران و کنوانسیون سنگاپور

همان‌طور که ذکر شد، ایران یکی از امضاکنندگان کنوانسیون سنگاپور است. سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا الحاق احتمالی ایران به این کنوانسیون، در جهت توسعه میانجیگری تجاری بین‌المللی در ایران، مناسب و مؤثر خواهد بود؟ برای یافتن پاسخ این پرسش باید ابتدا مزایا و معایب الحاق ایران به کنوانسیون را بررسی کرد.

۳-۱. مزایای الحاق ایران به کنوانسیون سنگاپور

تقویت نظام روش‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات، خصوصاً در کشورهایی که سیستم قضایی پیشرفته‌ای ندارند، یکی از اقدامات مؤثر در جلوگیری از اتلاف وقت و صرفه‌جویی در هزینه خواهد بود که می‌تواند شرایط رسیدگی عادلانه را فراهم کند. در جهت کارایی نظام حل‌وفصل اختلافات، وجود سیستم ضمانت اجرای مؤثر، نقش اساسی ایفا می‌کند. به‌عنوان مثال، ضمانت اجرایی که کنوانسیون نیویورک برای داورى تجاری بین‌المللی فراهم کرده است، بدون تردید از مهم‌ترین عوامل موفقیت داورى تجاری بین‌المللی محسوب می‌شود. هدف تدوین‌کنندگان کنوانسیون سنگاپور با الهام‌گرفتن از کنوانسیون نیویورک، توسعه نقش میانجیگری در تجارت بین‌الملل است.

در ایران، توسعه روش‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات از جمله میانجیگری، حداقل از دو حیث اقدام مثبتی خواهد بود: اول، به علت نبود نظام قضایی کارآمد و متخصص، میانجیگری می‌تواند منجر به رسیدگی مؤثر و منصفانه شده و مانع از رسیدگی جانبدارانه توسط دادگاه‌های ملی شود. دوم، توسعه میانجیگری منجر به جلوگیری از اتلاف وقت و هزینه‌های دادرسی می‌شود که این امر به نوبه خود می‌تواند

بستر لازم را برای جلب اعتماد تجار و سرمایه‌گذاران خارجی فراهم کند. لذا بر این اساس می‌توان بیان کرد که الحاق ایران به کنوانسیون سنگاپور و فراهم کردن ضمانت اجرای سازش‌نامه ناشی از میانجیگری توسط این کنوانسیون می‌تواند موجب توسعه میانجیگری تجاری بین‌المللی و متعاقباً باعث توسعه نقش ایران در تجارت بین‌الملل شود.

۳-۲. مشکلات ناشی از الحاق احتمالی ایران به کنوانسیون سنگاپور

مزایای ذکر شده برای الحاق ایران به کنوانسیون سنگاپور می‌تواند با این پرسش به چالش کشیده شود: آیا صرف الحاق به یک کنوانسیون می‌تواند به معنای موفقیت و اجرای متحدالشکل آن کنوانسیون باشد؟ پاسخ به این پرسش منفی است. بررسی بسیاری از کنوانسیون‌های حقوق تجارت بین‌الملل بیانگر این امر است که الحاق به کنوانسیون یک موضوع است و اجرای متحدالشکل آن موضوع دیگری است.^{۲۱} لذا صرف افزایش تعداد کشورهای عضو در کنوانسیون، الزاماً به معنای موفقیت عملی آن کنوانسیون محسوب نخواهد شد. به نظر نگارنده این مقاله، الحاق ایران به کنوانسیون سنگاپور بدون فراهم کردن بستر مناسب از جمله سازوکار قانونی لازم، موجب ایفای نقش قابل توجه و مؤثر ایران در تجارت بین‌الملل نخواهد شد.^{۲۲} نمونه بارز در جهت اثبات این ادعا، الحاق ایران به کنوانسیون نیویورک است. آیا عضویت ایران در این کنوانسیون منجر به افزایش دآوری تجاری بین‌المللی شده است؟ آیا الحاق ایران به کنوانسیون نیویورک موجب کارایی دآوری تجاری بین‌المللی شده است؟ بدون تردید، پاسخ به این سؤالات منفی است و علت اصلی آن نبود زمینه‌های لازم در جهت بهره‌مندی و اجرای مؤثر این کنوانسیون است. به نظر می‌رسد در رابطه با حل و فصل اختلافات تجاری بین‌المللی از طریق میانجیگری این مشکل بیشتر نمایان خواهد شد زیرا در ایران میانجیگری تجاری بین‌المللی برخلاف دآوری تجاری بین‌المللی فاقد پیشینه لازم بوده و دانش و تجربه لازم برای استفاده از این شیوه حل و فصل اختلافات بسیار محدود است. این امر موجب تفسیرهای متعارض و احتمالاً نادرست از کنوانسیون سنگاپور توسط دادگاه‌های ایران خواهد شد و هدف اصلی کنوانسیون سنگاپور را که اجرای سازش‌نامه بین‌المللی است تحت تأثیر قرار خواهد داد یا اساساً از بین خواهد برد. بنابراین در صورت مناسب نبودن الحاق ایران به کنوانسیون سنگاپور بدون فراهم کردن بستر قانونی لازم از یک طرف و پذیرفتن ضرورت ایجاد ساختار حقوقی برای میانجیگری تجاری در نظام حقوقی

۲۱. نمونه بارز، کنوانسیون بیع بین‌المللی است که علی‌رغم الحاق تعداد قابل توجهی از کشورها، دادگاه‌های کشورهای عضو، تفسیرهای متفاوت از آن کرده‌اند.

22. Moghaddam Abrishami, A. "Singapore Convention on Mediation: Should Iran Follow the Position of Qatar?" *Arab Law Quarterly*, Vol. 36, 2020, pp. 1-36.

ایران از طرف دیگر، این سؤال مهم مطرح می‌شود که الگوی مناسب برای این ساختار چیست؟

۳-۳. الگوی مناسب برای ایران

به نظر نگارنده، مناسب‌ترین الگو برای قاعده‌مندکردن میانجیگری و ایجاد ساختار حقوقی، خصوصاً برای کشورهایی مانند ایران که در زمینه میانجیگری بین‌المللی از توسعه لازم برخوردار نیستند، قانون نمونه آنسترال میانجیگری است که هم‌زمان با کنوانسیون سنگاپور تدوین شد، با این هدف که بتواند به‌عنوان الگویی برای چنین کشورهایی مورد توجه قرار بگیرد. با تدوین قانون ملی که مبنای آن قانون نمونه میانجیگری آنسترال باشد، ایران علاوه بر سازگار کردن نظام حقوقی خود با کنوانسیون سنگاپور، می‌تواند با اصلاحات و تغییرات مناسب فراتر از این کنوانسیون، ساختار حقوقی جامع و مدرن در زمینه میانجیگری تجاری و سرمایه‌گذاری بین‌المللی فراهم کند. در قانون نمونه میانجیگری، برخلاف کنوانسیون سنگاپور، قلمرو اعمال این قانون صراحتاً به اختلافات سرمایه‌گذاری بسط داده شده است، در حالی که در کنوانسیون چنین صراحتی وجود ندارد و این امر زمینه تفسیرهای متفاوت توسط دادگاه‌های اجراکننده را فراهم خواهد کرد.^{۲۳} ضمانت اجرای سازش‌نامه‌های ناشی از میانجیگری در حل‌وفصل اختلافات سرمایه‌گذاری برای ایران حائز اهمیت است زیرا از حیث ساختار حقوق ملی در ماده ۱۹ قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی ایران و نیز از حیث حقوق بین‌الملل در غالب معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری که ایران با بیش از ۵۰ کشور منعقد کرده است گرایش به میانجیگری مشاهده می‌شود.^{۲۴} سؤالی که در راستای ایجاد ساختار حقوقی برای میانجیگری باید به آن پاسخ داد این است که آیا قانونگذار باید ساختار حقوقی واحد را در نظر بگیرد یا ساختار حقوقی دوگانه؟ به بیان دیگر، آیا باید میان میانجیگری تجاری بین‌المللی و میانجیگری داخلی تفکیک قائل شد؟ در تدوین کنوانسیون سنگاپور برای رسیدن به اجماع، قلمرو اعمال این سند حقوقی محدود به

23. Footnote in Art 1.1 of the Model Law: "The term "commercial" should be given a wide interpretation so as to cover matters arising from all relationships of a commercial nature, whether contractual or not. Relationships of a commercial nature include, but are not limited to, the following transactions: any trade transaction for the supply or exchange of goods or services; distribution agreement; commercial representation or agency; factoring; leasing; construction of works; consulting; engineering; licensing; investment; financing; banking; insurance; exploitation agreement or concession; joint venture and other forms of industrial or business cooperation; and carriage of goods or passengers by air, sea, rail or road".

24. ماده ۱۹: اختلافات بین دولت و سرمایه‌گذاران خارجی در خصوص سرمایه‌گذاری‌های موضوع این قانون چنانچه از طریق مذاکره حل‌وفصل نشود در دادگاه‌های داخلی مورد رسیدگی قرار می‌گیرد مگر آنکه در قانون موافقت‌نامه دوجانبه سرمایه‌گذاری با دولت متبوع سرمایه‌گذار خارجی، در مورد شیوه دیگری از حل‌وفصل اختلافات توافق شده باشد. به‌عنوان مثال، معاهده دوجانبه ایران و لوکزامبورگ صریحاً میانجیگری را ذکر می‌کند.

میانجیگری بین‌المللی شده است و در ماده ۱ کنوانسیون، معیار بین‌المللی بودن موافقت‌نامه سازش حاصل از میانجیگری ذکر شده است. در قانون نمونه نیز میانجیگری بین‌المللی مبنا قرار گرفته، با این تفاوت که علاوه بر سازش‌نامه، موافقت‌نامه میانجیگری نیز مورد توجه قرار گرفته است. با توجه به اینکه امروزه حدود ۹۰ درصد قراردادهای تجاری بین‌المللی حاوی شروط ترکیبی حل‌وفصل اختلاف هستند، ضمانت اجرای موافقت‌نامه‌های میانجیگری توسط قانون نمونه حائز اهمیت است.^{۲۵}

لحاظ کردن موافقت‌نامه میانجیگری تجاری بین‌المللی توسط قانون نمونه آنسیترال باعث شده است که این قانون ماده خاصی را در رابطه محرمانه بودن میانجیگری تجاری بین‌المللی در نظر بگیرد.^{۲۶} همچنین قانون نمونه به موضوع آیین میانجیگری،^{۲۷} انتخاب میانجیگر^{۲۸} و شرایط پذیرش ادله در فرایند میانجیگری^{۲۹} می‌پردازد. موضوع مهم دیگر در قانون نمونه، عدم پذیرش نقش دوگانه میانجیگر در میانجیگری - داوری است مگر آنکه طرفین، خلاف این امر تراضی کنند.^{۳۰} موضوع بسیار مهم دیگری که قانون نمونه آنسیترال به آن می‌پردازد، عدم صلاحیت داوری و دادگاه برای رسیدگی به اختلافاتی است که طرفین صریحاً آن را منوط به رسیدگی از طریق میانجیگری می‌دانند که این امر تأثیر مهمی در ضمانت اجرای شروط ترکیبی دارد.^{۳۱}

در ساختار حقوق ملی مناسب است که یک قانون واحد تدوین شده هم نسبت به میانجیگری تجاری بین‌المللی و هم داخلی اعمال شود. به عبارت دیگر، صرف‌نظر از اینکه میانجیگری بین‌المللی است یا داخلی، یک قانون واحد قابل اعمال باشد. ساختار واحد باعث توسعه این روش

۲۵. برای مطالعه نظرسنجی نقش شروط ترکیبی، ن.ک:

The 2008 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration, available at: [http://www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-\(2\).PDF](http://www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-(2).PDF) accessed: 10/11/2020.

26. Art. 10 "Unless otherwise agreed by the parties, all information relating to the mediation proceedings shall be kept confidential, except where disclosure is required under the law or for the purposes of implementation or enforcement of a settlement agreement".

27. Articles 5, 7, 8.

28. Article 6 "There shall be one mediator, unless the parties agree that there shall be two or more mediators".

29. Article 11.

30. Art. 13 "Unless otherwise agreed by the parties, the mediator shall not act as an arbitrator in respect of a dispute that was or is the subject of the mediation proceedings or in respect of another dispute that has arisen from the same contract or legal relationship or any related contract or legal relationship".

31. Art. 14 "Where the parties have agreed to mediate and have expressly undertaken not to initiate during a specified period of time or until a specified event has occurred arbitral or judicial proceedings with respect to an existing or future dispute, such an undertaking shall be given effect by the arbitral tribunal or the court until the terms of the undertaking have been complied with, except to the extent necessary for a party, in its opinion, to preserve its rights. Initiation of such proceedings is not of itself to be regarded as a waiver of the agreement to mediate or as a termination of the mediation proceedings".

حل و فصل اختلافات در ایران می‌شود. بنابراین در جهت قاعده‌مند کردن میانجیگری تجاری در ایران، تصویب قانون ملی بر مبنای قانون نمونه میانجیگری آنسترال و توسعه این قانون، به اجرای سازش‌نامه‌ها اعم از بین‌المللی و داخلی، گزینه مناسبی برای ایران خواهد بود.

موضوع دیگری که هر دولتی باید برای الحاق به یک کنوانسیون در زمینه تجارت بین‌المللی به آن توجه کند، کشورهای عضو کنوانسیون مربوطه است. این موضوع از این حیث حائز اهمیت است که مشخص کند که تا چه میزانی شرکای تجاری کشوری که قصد الحاق به کنوانسیون مربوطه را دارد، از کنوانسیون استقبال کرده‌اند. در رابطه با کنوانسیون سنگاپور، برخی از کشورهای توسعه‌یافته و تعداد قابل توجهی از کشورهای در حال توسعه این کنوانسیون را امضا کرده‌اند. اما مشکلی که در این رابطه وجود دارد و پیش‌تر به آن اشاره شد این است که تعداد قابل توجهی از کشورهایی که شرکای تجاری و اقتصادی ایران هستند این کنوانسیون را امضا نکرده‌اند و آن دسته از کشورهایی که آن را امضا کرده‌اند، مشخص نیست که کنوانسیون سنگاپور را تصویب کنند. عمده‌ترین این کشورها، کشورهای اروپایی و ژاپن هستند که از شرکای اصلی تجاری و اقتصادی ایران هستند. بنابراین به نظر نگارنده این مقاله، مناسب است که تا زمانی که وضعیت کنوانسیون سنگاپور از حیث کشورهای عضو مشخص نشده است، الحاق ایران به این کنوانسیون به تأخیر افتد.

نتیجه

هدف کنوانسیون سنگاپور، ایجاد سیستم ضمانت اجرای سازش‌نامه‌های بین‌المللی ناشی از میانجیگری تدوین است و تا کنون ۵۳ کشور آن را امضا کرده‌اند. با الحاق اخیر دولت قطر، این کنوانسیون لازم‌الاجرا شد. با وجود این، موفقیت آن به دو علت در حاله‌ای از ابهام وجود دارد. اول، در صورت عدم تمایل کشورهای اروپایی، اتحادیه اروپا و ژاپن، این کنوانسیون قادر نخواهد بود که نقش مؤثری در تجارت بین‌الملل ایفا کند. دوم، حتی با این فرض که این کنوانسیون در آینده مورد استقبال تعداد قابل توجهی از کشورها قرار بگیرد، موفقیت آن منوط به عدم اعمال حق شرط در ماده ۸ توسط دولت‌ها است و در صورت اعمال چنین شرطی، منوط به توافق طرفین میانجیگری نسبت به اعمال کنوانسیون سنگاپور است. کنوانسیون سنگاپور، محصول مصالحه‌ای است که منجر به تغییرات عمده در متن اصلی کنوانسیون شد و این تغییرات عمده، حاکی از

اختلاف نظر قابل توجهی است که در جریان مذاکرات حادث شد. خصوصاً اتحادیه اروپا با توجه به مخالفت شدید خود نسبت به ضرورت ایجاد سند بین‌المللی الزام‌آور در زمینه میانجیگری و همچنین ابهام نسبت به آینده این اتحادیه به علت خروج بریتانیا، بعید به نظر می‌رسد که در آینده نزدیک، تصمیم به الحاق به این کنوانسیون داشته باشد.

در رابطه با ایران، الحاق شتاب‌زده، به دو دلیل مناسب به نظر نمی‌رسد: اول، ایران فاقد ساختار حقوقی ملی در زمینه میانجیگری خصوصاً از حیث تجاری بین‌المللی است و عدم آشنایی با چنین نظام روش حل و فصل اختلافات، منجر به عدم موفقیت در اجرای این کنوانسیون توسط دادگاه‌های اجراکننده خواهد شد. دوم، به علت ابهام در رابطه با الحاق یا عدم الحاق شرکای تجاری ایران، خصوصاً کشورهای اروپایی و ژاپن به کنوانسیون سنگاپور، تأخیر در تصویب این کنوانسیون تا زمان مشخص شدن وضعیت این کشورها گزینه منطقی‌تر و مناسب‌تری است. لذا از یک طرف، با توجه به ابهاماتی که نسبت به آینده کنوانسیون سنگاپور وجود دارد و از طرف دیگر، خلأ سازکار قانونی و فرهنگی لازم در زمینه میانجیگری در ایران، تدوین قانون ملی بر مبنای قانون نمونه میانجیگری آنسیترال، مناسب‌ترین گزینه برای توسعه روش‌های جایگزین مسالمت‌آمیز حل و فصل اختلافات در ایران است و مسئولین مربوطه باید با استفاده از حقوق دانان متخصص و مجرب و بدون تعجیل به این امر مبادرت ورزند.

منابع:

- Books

- David D. Caron and Others (eds). *Practicing Virtue: Inside International Arbitration*. OUP, 2015.
- Bush, R. and Folger, J., *The Promise of Mediation*, Jossey-Bass, San Francisco, 2005.
- De Palo. Giuseppe and Mary B. Trevor. (eds.) *EU Mediation Law and Practice*. OUP, 2012.
- Nadja A. and Shouyu Chong, *The Singapore Convention on Mediation: A Commentary*, Kluwer Law International BV, 2019.
- Steffek, F. Unberath, H., *Regulating Dispute Resolution: ADR and Access to Justice at the Crossroads*, Hart Publishing, 2014.

- Articles

- Echandi R. and Priyanka Kher, "Can International Investor–State Disputes be Prevented? Empirical Evidence from Settlements in ICSID Arbitration", *ICSID Review*, Vol. 29, Issue 1, 2014.
- Harold I. A., "New Singapore Convention on Cross-Border Mediated Settlements: Key Choices". *Mediation in International Commercial and Investment Disputes* (Catharine Titi & Katia Fach-Gomez (eds.) Oxford University Press, 2019. (Forthcoming). 2018.
- Joubin-Bret A. and Barton Legum, "A Set of Rules Dedicated to Investor–State Mediation: The IBA Investor–State Mediation Rules". *ICSID Review*, Vol. 29, Issue 1. 2014.
- Moghaddam Abrishami, A., "Singapore Convention on Mediation: Should Iran Follow the Position of Qatar?" *Arab Law Quarterly*, Vol. 36, 2020.
- Nitschke. F., "The IBA's Investor–State Mediation Rules and the ICSID Dispute Settlement Framework". *ICSID Review*, Vol. 29, Issue 1. 2014.
- Strong. S. I., "Realizing Rationality: An Empirical Assessment of International Commercial Mediation", *Wash. & Lee L. Rev.* Vol. 73. 2016.
- Strong. S. I., "Beyond International Commercial Arbitration-The Promise of International Commercial Mediation", *Wash. UJL & Pol'y*, Vol. 45. 2014.

-
- Schnabel T., "The Singapore Convention on Mediation: A Framework for the Cross-Border Recognition and Enforcement of Mediated Settlements". *Pepp. Disp. Resol. LJ*, Vol. 19. 2019.

- Electronic Documents

- United Nations General Assembly. Report of Working Group II (Arbitration and Conciliation) on the work of its sixty-fourth session. A/CN.9/934. 27 July 2016. Available at: <https://undocs.org/en/A/CN.9/867>
- UNGA (n16) UN Doc A/CN.9/934.
- The 2008 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration. Available at: [http://www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-\(2\)](http://www.arbitration.qmul.ac.uk/media/arbitration/docs/2018-International-Arbitration-Survey---The-Evolution-of-International-Arbitration-(2)).

- Treaties

- United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. New York. 2018.
- The Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards 1958.

- Websites

- UN.org. available at: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation (last visited: 28/02/2020).
- uncitral.un.org. available at: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements/status (last visited: 10/04/2020).